

Natuurherstel: van standplaats naar landschap

Hans Esselink (St. Bargerveen/RU)

Wilco Verberk (St. Bargerveen/RU)

Ab Grootjans (RU Groningen/RU Nijmegen)

André Jansen (Unie van Bosgroepen)

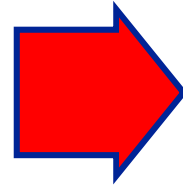
o+bn symposium

Verberk WCEP, Grootjans AP & Jansen AJM (2009) Natuurherstel: van standplaats naar landschap. *De Levende Natuur* 110: 105-110.

OBN: effectgerichte maatregelen

Vermesting
Verdroging
Verzuring

Standplaats:
Verslechtering condities

Brongerichte
maatregelen

Sulfaat
Verwerving en
inrichting (EHS)
Stikstof
Verdroging

o+bn *symposium*

OBN: effectgerichte maatregelen

Vermesting
Verdroging
Verzuring

Standplaats:
Lokaal overleving (herstel)

Plaggen
Maaien
Grazen ..

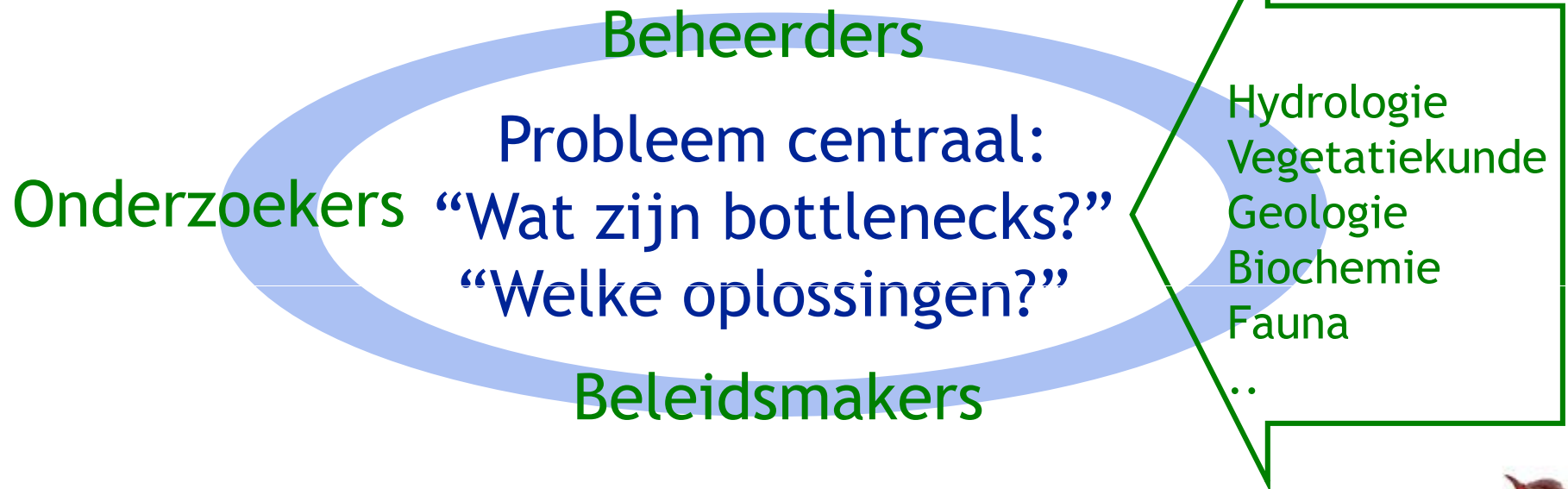

Brongerichte
maatregelen

o+bn *symposium*

OBN programma

Meest succesvolle programma van ministerie LNV

Koppeling beheer en kennis
Integrale aanpak

o+bn *symposium*

OBN programma

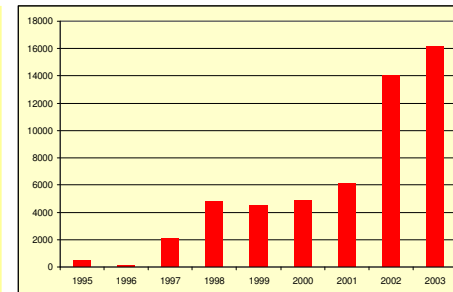
Meest succesvolle programma van ministerie LNV

Op standplaats niveau is veel bereikt

	2004	2005	2006
aantal opnamen	90	43	50
droge heiden	9	7	5
natte heiden	14	14	11
vennen en veentjes	16	16	14

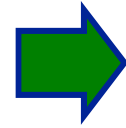
Het aantal Rodelijstsoorten 2 en 5 jaar na het nemen van EGM-maatregelen in drie terreintypen. (Beleidsmonitoring Unie van Bosgroepen).

o+bn *symposium*

Vorderingen sinds OBN symposium 2001

Overlevingsplan
(standplaats)

Systeemherstel
(landschapsschaal)

Meer aandacht voor Fauna (vuistregels)

o+bn *symposium*

Successie in een duinvallei

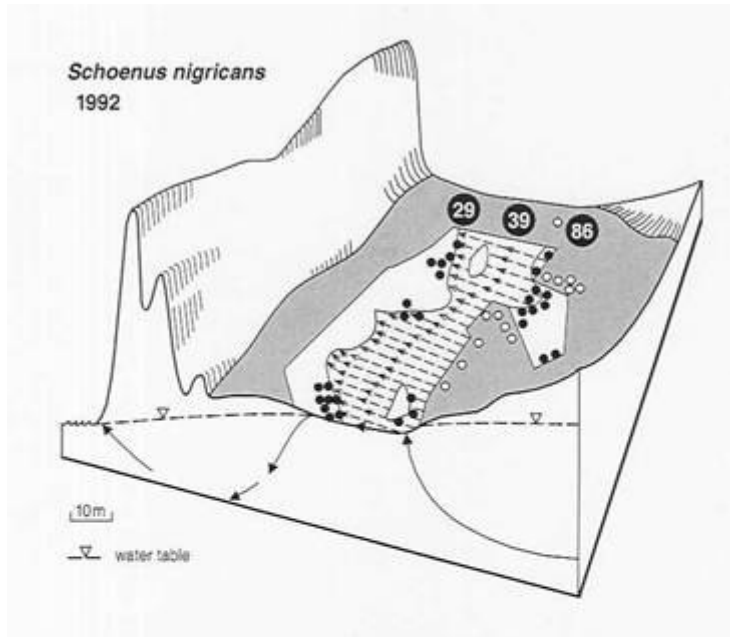

Onverwachte neveneffecten

Natte zomers (April-Sept.)

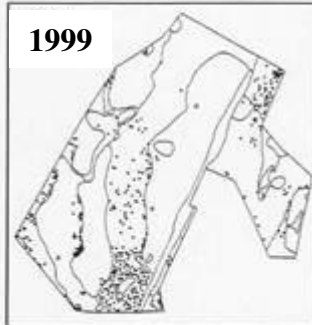
**1994, 1998 1999, 2001, 2002, 2004,
2006, 2007, 2008**

**Gevolg is een vrijwel permanente
inundatie omdat het oppervlakte
water geen afvoer meer heeft.**

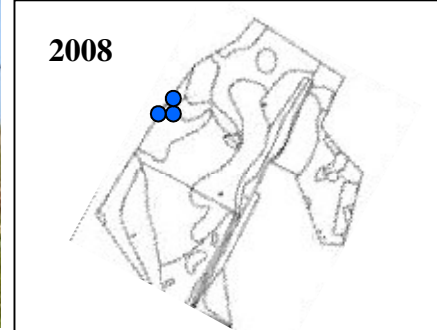
1993

N = 108

1999

850

2008

3

o+bn symposium

OBN

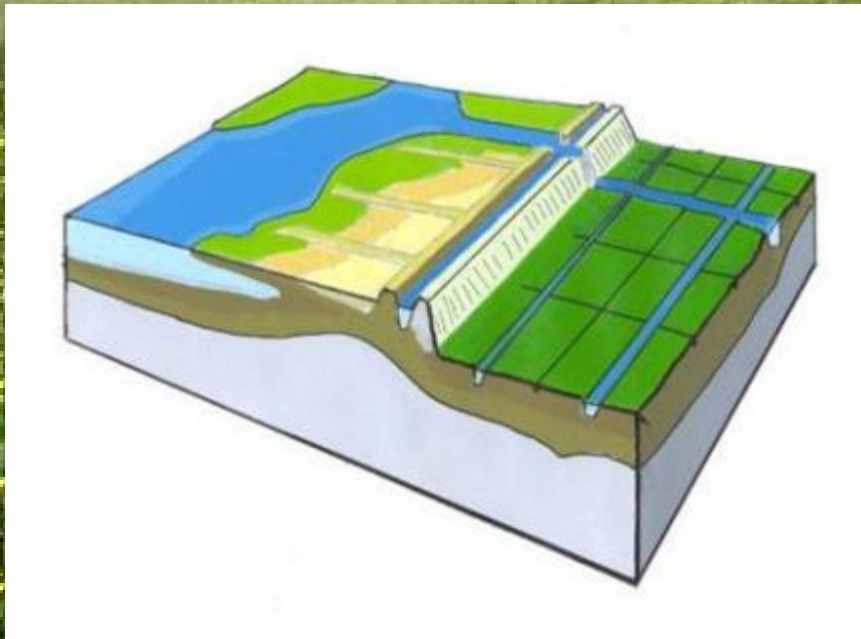
op landschapsschaal

Werken aan:

- terugdringen verdroging
- herstellen heterogeniteit (gradiënten)
- opruimen verspreidingsbarrières
- beschermen relict populaties
- herstel voedselwebben

Met als doel:

- behoud en herstel biodiversiteit

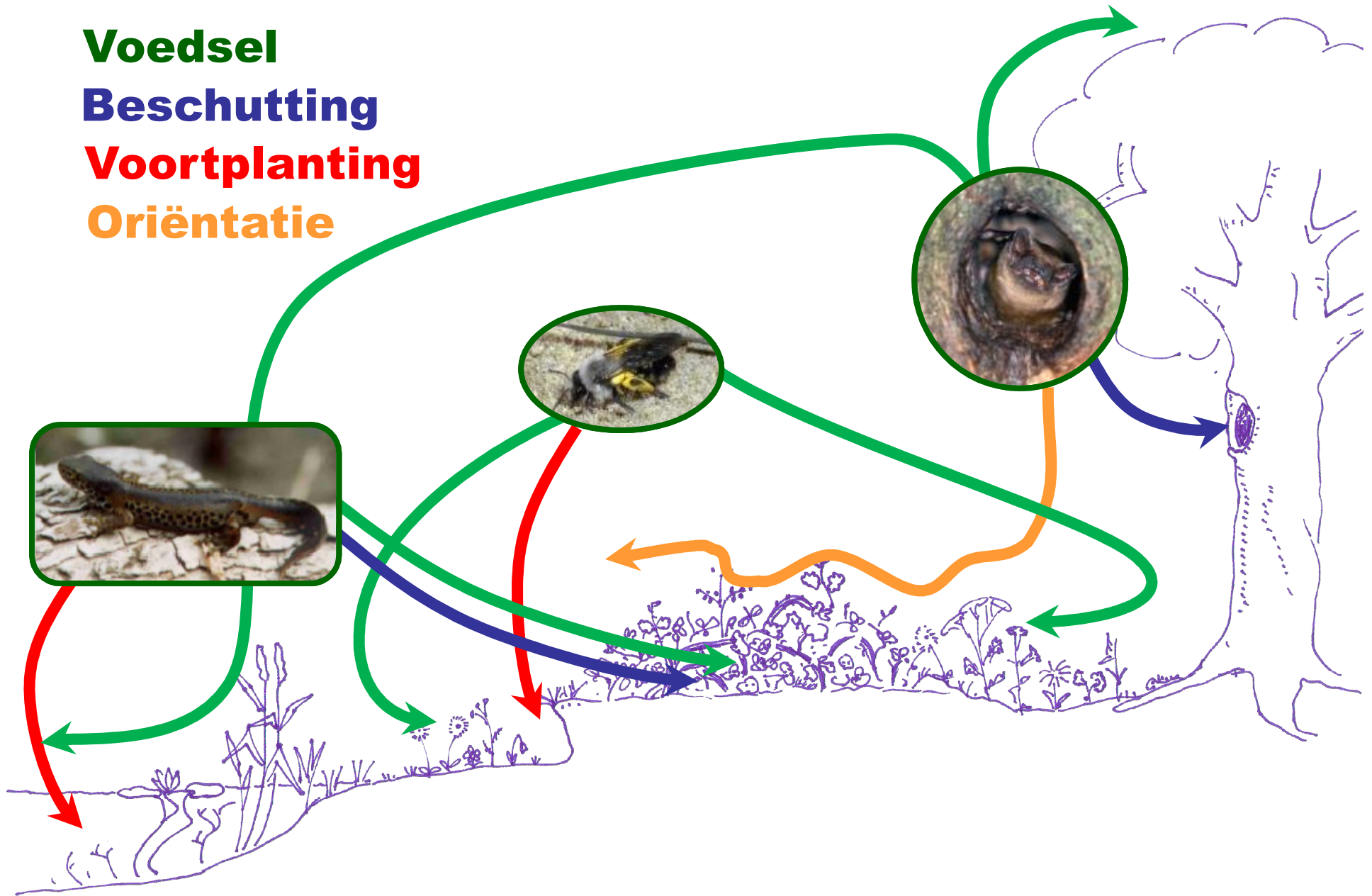
Landschappelijke heterogeniteit & samenhang

Voedsel

Beschutting

Voortplanting

Oriëntatie

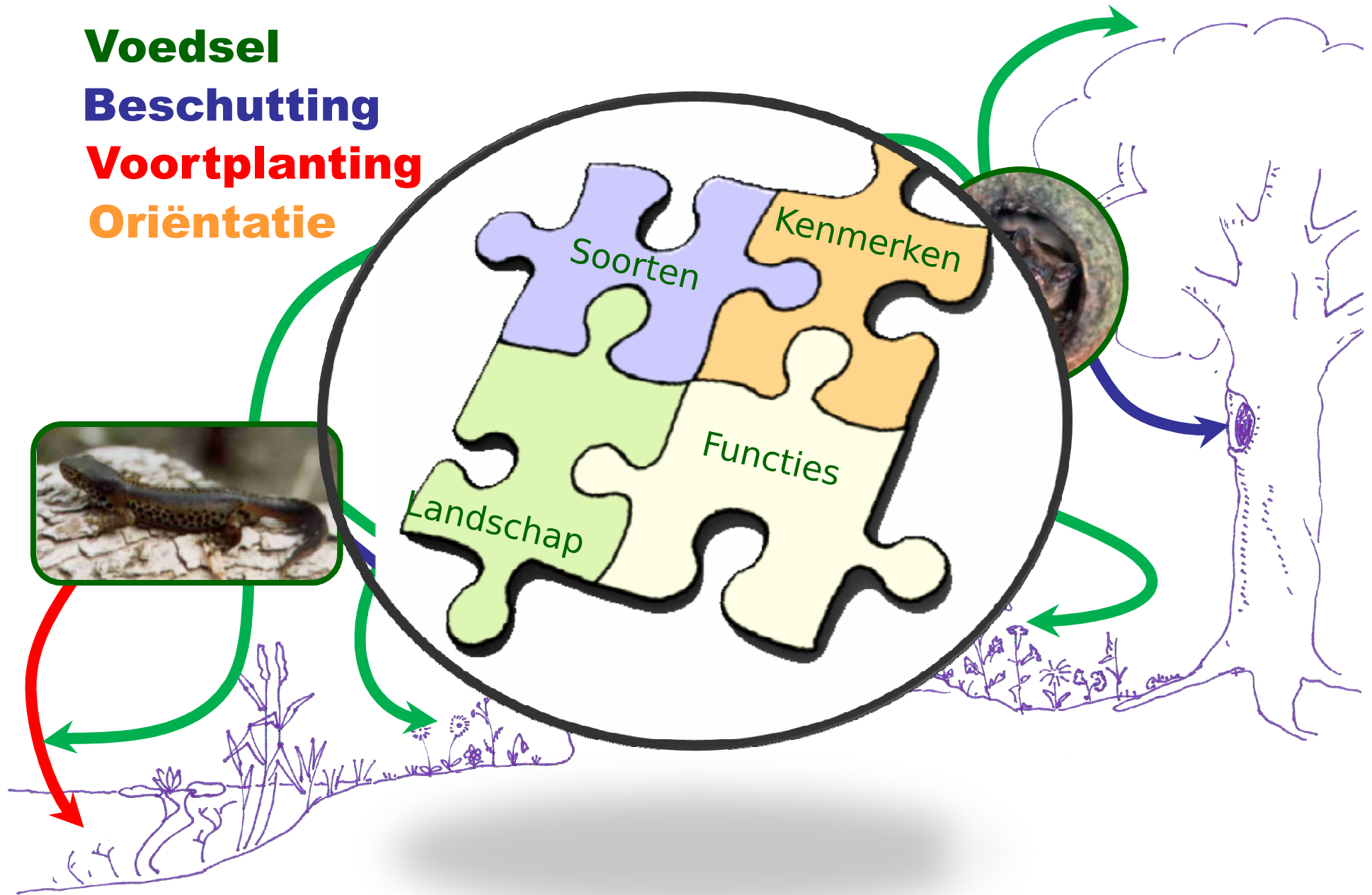
Landschappelijke heterogeniteit & samenhang

Voedsel

Beschutting

Voortplanting

Oriëntatie

Verlies landschappelijke heterogeniteit

o+bn *symposium*

Denemarken, Hanstholm

Verlies landschappelijke heterogeniteit

o+bn *symposium*

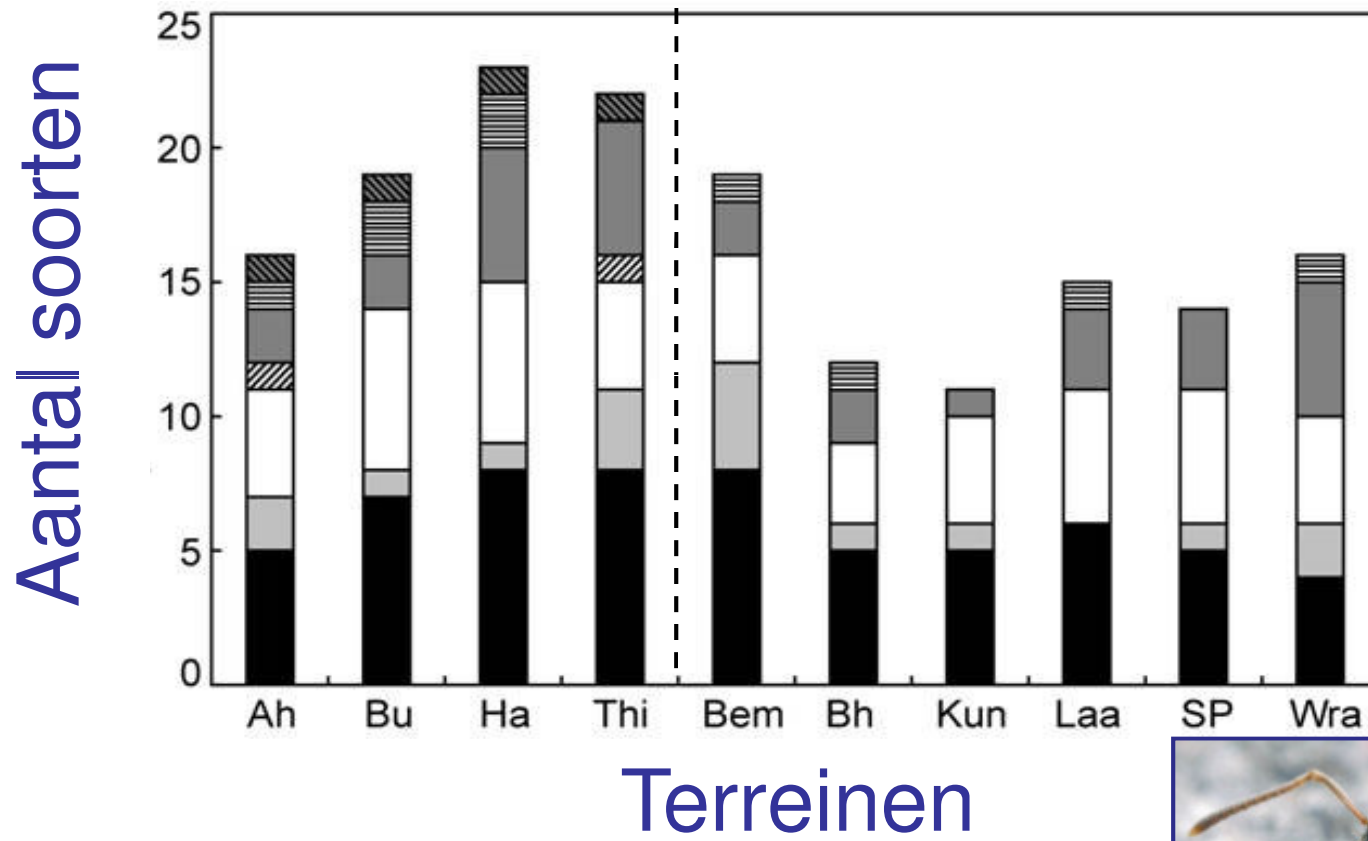
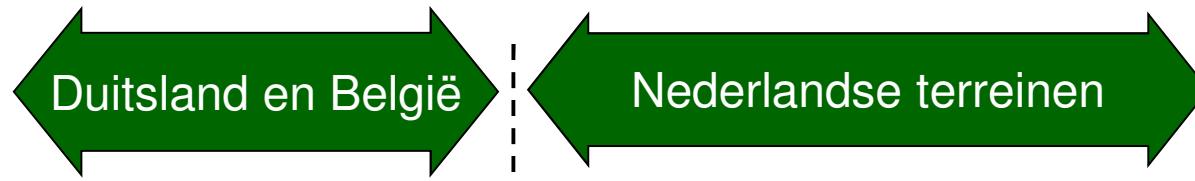
Verlies landschappelijke heterogeniteit

o+bn *symposium*

Voorbeeld: Mieren in kalkgraslanden

Voorbeeld: Mieren in kalkgraslanden

Overlevingsstrategieën van mieren in kalkgraslanden

Beperkte tijd voor ontwikkeling:

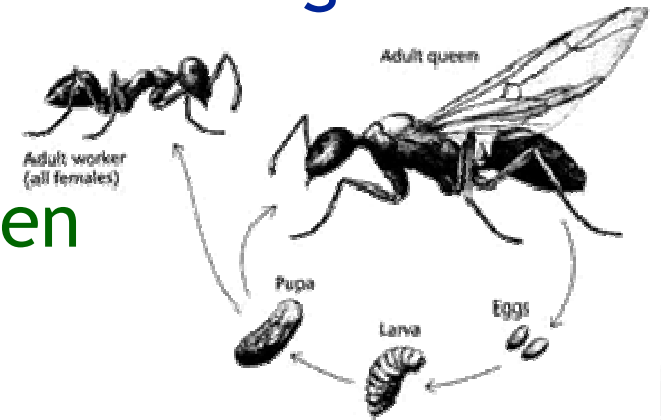
Afhankelijk van hoge temperaturen

→ Eerder maaien of begrazen

Geen vlucht of via gastheren

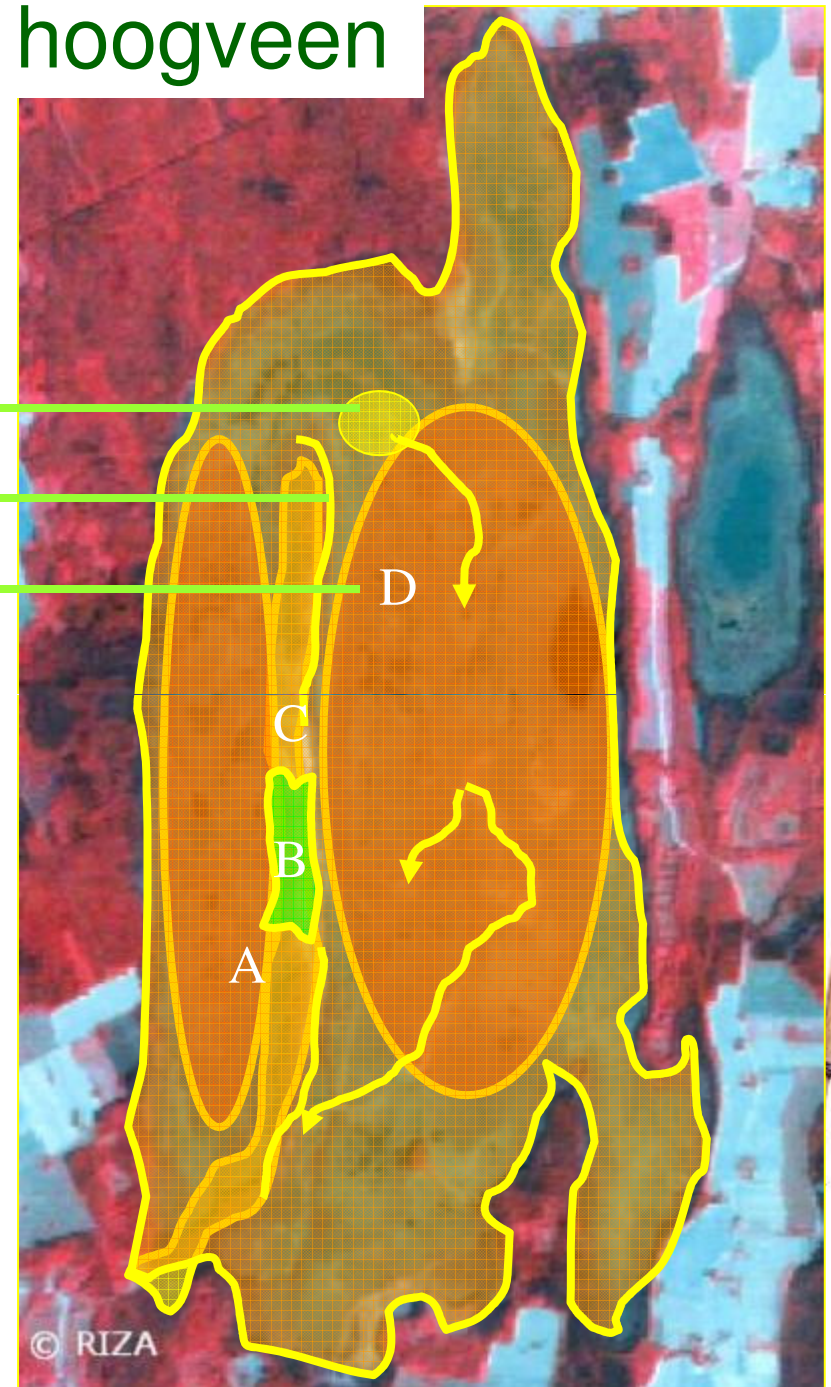
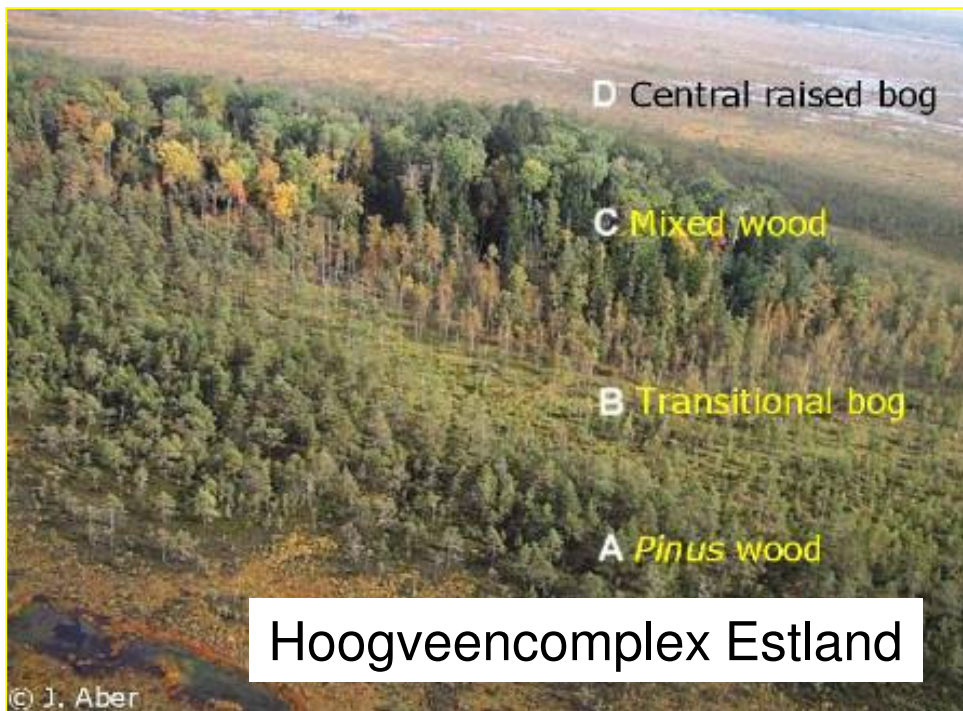
Gevoelig voor isolatie en versnippering

→ Uitbreiding areaal

Gradiënten in een natuurlijk hoogveen

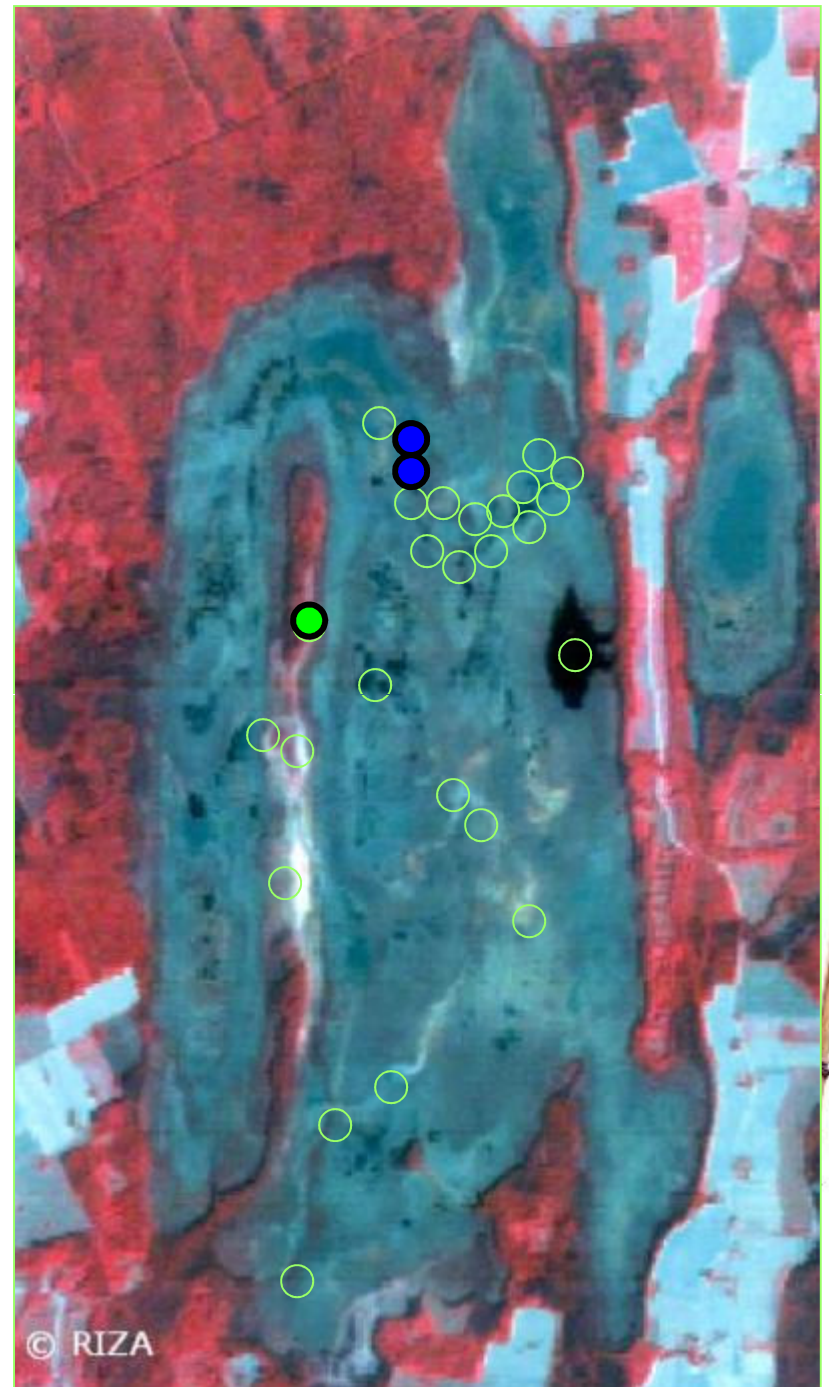
Waar zitten relictpopulaties?

Speerwaterjuffer (*C. hastulatum*)

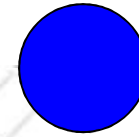

Watertreder (*Halipus fulvicollis*)

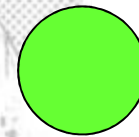

Korenburgerveen NL

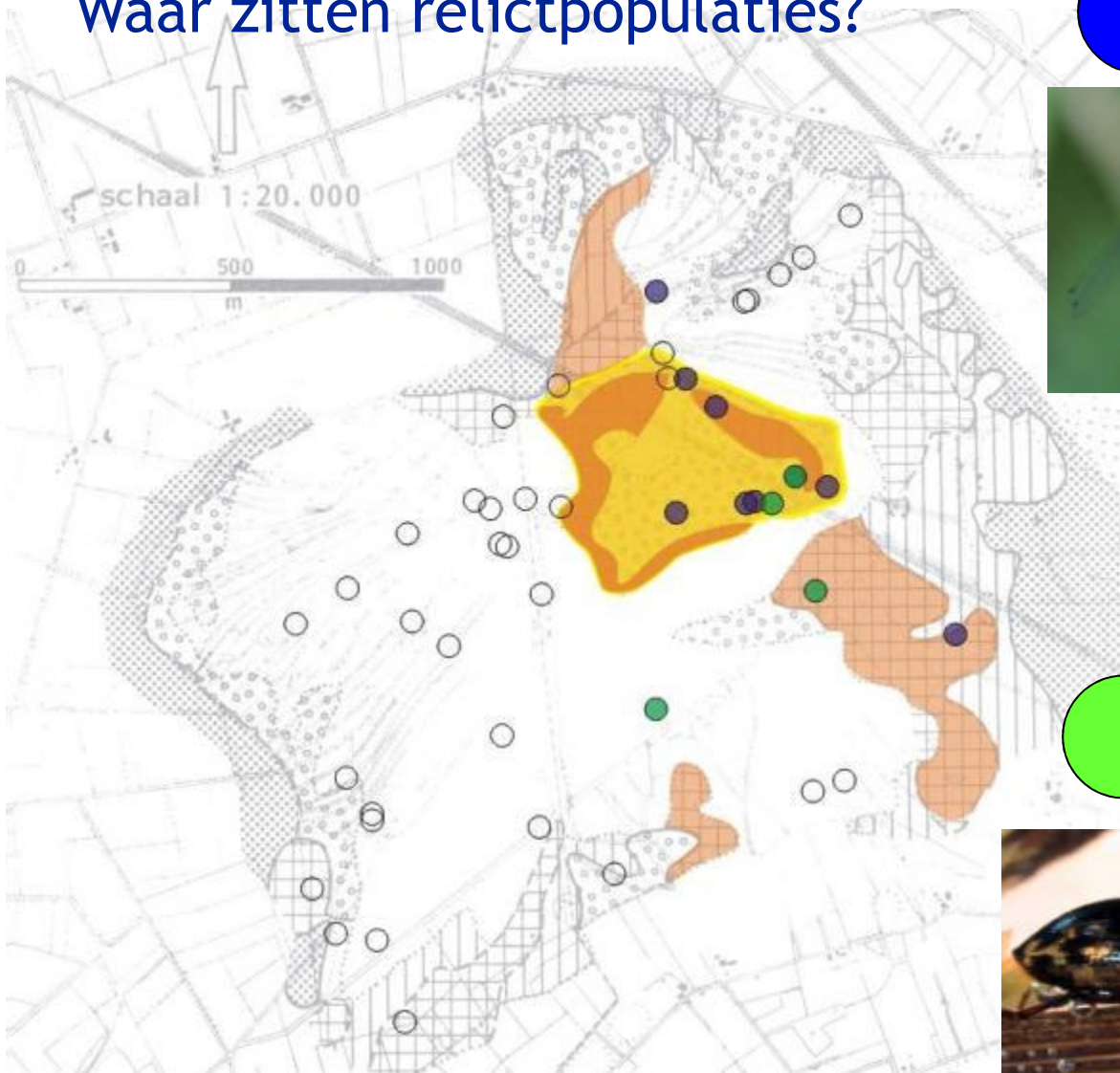
Waar zitten relictpopulaties?

Coenagrion hastulatum

Haliplus fulvicollis

Maar ook veranderingen in de tijd

Open zandige plekken

Bv. de zandhagedis (*Lacerta agilis*)

○ = goed

○ = fout

Legend

■ shade

Class

■ sand with algae

■ sand with mosses and grasses

■ shrub and trees

■ *Hippophae rhamnoides*

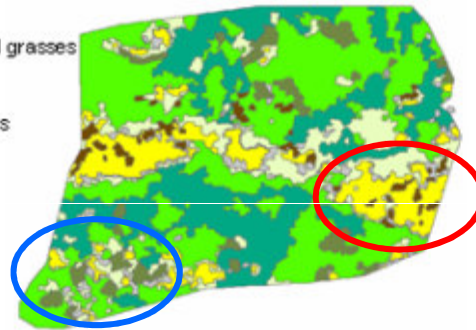
■ grass

■ dense grass

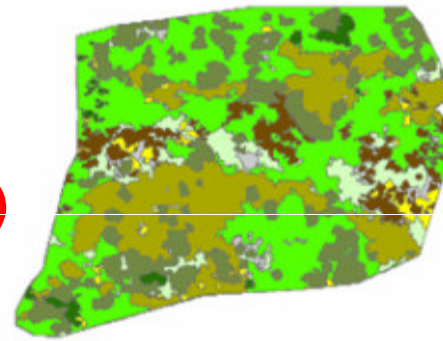
■ *Salix repens*

■ mosses

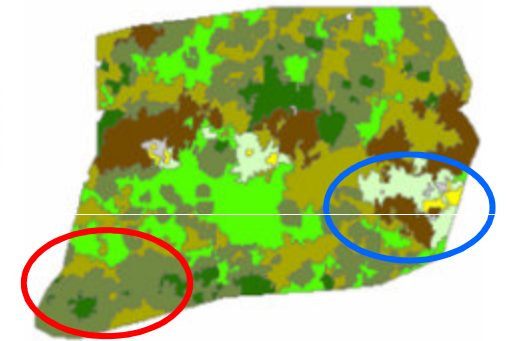
■ sand

1987

1995

2003

Open én beschut

Steeds opnieuw pioniersituaties is essentieel

Verdwijnen van insectivore toppredatoren

Herstel op landschapsschaal:

Per landschapstype andere invulling:

Kleine landschappen
(indikken heterogeniteit)

Heuvelland
Droogzand

Grotere landschappen
(nieuw type landschap, maar wel
gebruikmakend van referentie)

Nat zand
Beekdal landschap
Laagveen

Grote landschappen
(enige mate van zelfregulatie)

Rivierlandschap
Kustlandschap

o+bn *symposium*

Kleine reservaten:

+

+

Niet alle functies passen in het terrein

=

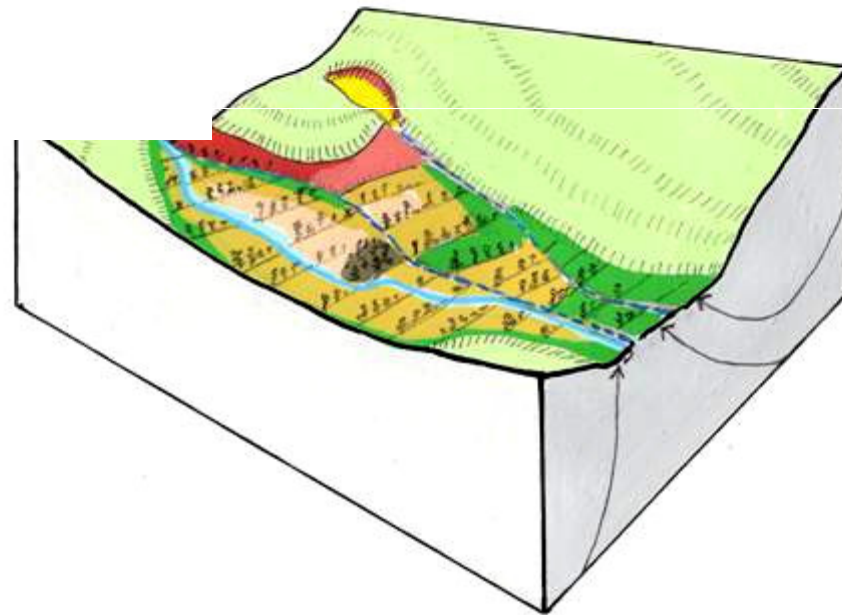
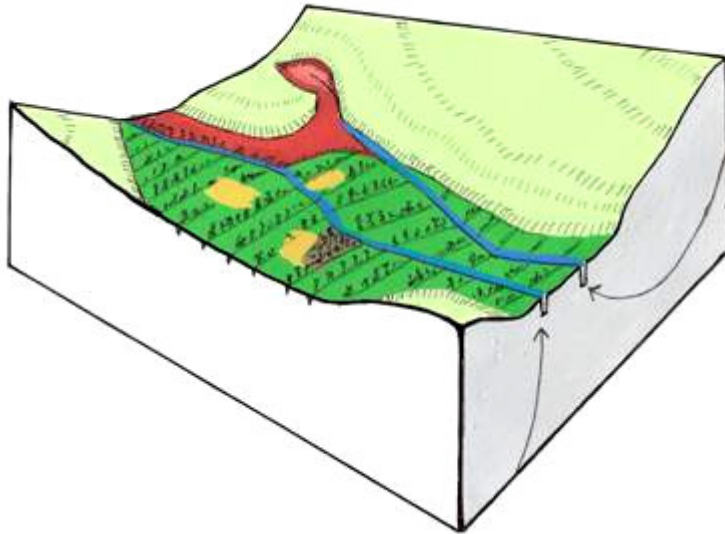
Hogere planten			
Jaar	1993	1997	2003
RLS	16	25	37

+

Stroothuizen

Grotere terreinen

Elperstroom/ Urkhovense Zeggen

Grotere terreinen

Herstel hydrologische gradiënten én gevarieerd beheer instellen.

Landschappelijke heterogeniteit moet ontwikkeld worden in een relatief klein stukje landschap.

Grotere terreinen: Urkhovense zeggen

Grotere terreinen: Drentse Aa

Dus niet altijd en overal maaien

maaien

Niet maaien

Niet maaien

Heel soms maaien

Procesherstel niet het probleem, maar voldoende oppervlakte

Grote natuurlijke landschappen

Duinen weer laten stuiven

Noordvaarder
Terschelling

Heel weinig beheer noodzakelijk,
maar wat nodig is, is DRAAGVLAK!!

Grote potenties herstel op landschapsschaal
-Heterogeniteit (relictpopulaties, voedselwebben)
-Processen

Per landschapstype andere invulling:
- Blijven schakelen tussen standplaats en landschap

